

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΚΩΣΤΑΣ ΣΗΜΙΤΗΣ

ΠΑΣΟΚ δεν είν

Της ΟΛΓΑΣ
ΜΠΑΚΟΜΑΡΟΥ

Η ΤΑΜΠΛΕΤΑ στην είσοδο της παλιάς πολυκατοικίας, στην οδό Ακαδημίας 35, είναι απλή, τυπική και σαφής «Κωνσταντίνος Γ. Σημίτης, καθηγητής, 5ος όροφος».

Το γραφείο του —το γραφείο του πατέρα του, όπου μεταφέρθηκε όταν έκλεισε το δικό του δικηγορικό γραφείο το 1981— αυστηρό και τυπικό επίσης, με τα βαριά παλιά δερμάτινα έπιπλα, την ξύλινη επένδυση και τα βιβλία, ένα μικρό μόνο μέρος από τις χιλιάδες τα βιβλία της βιβλιοθήκης του, να καλύπτουν ως επάνω τους τοίχους. Ο ίδιος, καθισμένος στο μεγάλο γραφείο, είναι ευγενής και τυπικός, έχει ένα έντονο βλέμμα που, στιγμές στιγμές, το αντιλαμβάνομαι να με παρακολουθεί διερευνητικά πίσω από τα μικρά παραλληλόγραμμα γυαλιά του.

● **Ορισμένοι κ. Σημίτη, μιλώντας για σας, τον τελευταίο καιρό, σας αποκαλούν «ο μέλλον πρωθυπουργός».** Πώς το ακούτε αυτό;

— Η ερώτηση αυτή εντάσσεται στο γνωστό πλαίσιο της, θα έλεγα, «προσωποπαγούς πολιτικής», της στάσης που βλέπει την πολιτική μονάχα σαν δραστηριότητα ατόμου. Στην πολιτική συμμετέχω γιατί με ενδιαφέρει η εφαρμογή ορισμένων θέσεων και ορισμένη διαμόρφωση της κοινωνίας. Τα ερωτήματα, λοιπόν, για πρωθυπουργίες, αρχηγίες, εξουσίες, είναι όσον αφορά εμένα, εκτός θέματος. Αν με ενδιέφεραν αυτά τα θέματα, όπως υποδηλώνει η ερώτηση, δεν θα είχα παραιτηθεί από υπουργός, δεν θα είχα αρνηθεί να γίνω αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και δεν θα είχα παραιτηθεί δύο φορές από το Εκτελεστικό Γραφείο.

«Τα κέντρα εξουσίας»

● **Αυτά ανήκουν στο παρελθόν. Υποστηρίζεται ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες, προετοιμάζεστε ή είστε αποδεκτός από πολλά κέντρα εξουσίας. Την ΕΟΚ, τους Αμερικανούς, το κεφάλαιο...**

— Δεν νομίζω ότι είμαι ιδιαίτερα αποδεκτός από οποιοδήποτε κέντρο εξουσίας. Όλοι οι πολιτικοί έχουν τις συμπάθειες και τις αντιπάθειές τους. Η άποψη αυτή, η οποία κυκλοφορεί από ορισμένους, πιστεύω δεν ανταποκρίνεται στα πράγματα.

● **Πολιτικοί παρατηρητές ωστόσο, εκτιμούσαν την περίφημη εισήγησή σας στην Κεντρική Επιτροπή της 6ης Αυγούστου, ως την πρώτη «αντιγετική κίνηση» μέσα στο ΠΑΣΟΚ, η οποία θα πάρει συγκεκριμένη μορφή σύντομα, πιθανότατα μετά τις εκλογές.**

— Στην εισήγησή μου στην Κεντρική Επιτροπή, που είναι ένα όργανο διαλόγου για τις προοπτικές του κόμματος, άσκησα κριτική στις απόψεις και στην πολιτική που ακολουθήθηκε κατά τα χρόνια και τους μήνες που προηγήθηκαν, και που, κατά τη γνώμη μου οδήγησαν στο αρνητικό αποτέλεσμα των εκλογών του Ιουνίου. Ταυτόχρονα, διέγραψα, σε πολύ γενικές γραμμές, το δρόμο, που κατά τη γνώμη μου πάλι, πρέπει να ακολουθήσει το ΠΑΣΟΚ, και για να μπορέσει να επανακτήσει την πλειοψηφία στη Βουλή, και για να παίξει ένα πρωταγωνιστικό ρόλο στην ελληνική κοινωνία.

Αλλά διαφωνώ με την άποψη, η οποία και εκφράζεται στο ερώτημα, ότι κάθε κριτική που ασκείται μέσα στα πλαίσια του ΠΑΣΟΚ έχει αντιγετικό χαρακτήρα. Κάθε άλλο μάλιστα. Είναι δεδομένη η ηγετική δομή του κινήματος κι ο καθένας πρέπει να συμβάλει με τη γνώμη του στην καλύτερη λειτουργία της. Αυτό και έκανα.

ΠΑΣΟΚ και Παπανδρέου

● **Είχατε καταγγείλει την «προσωποπαγή» δομή, και είχατε υποστηρίξει ότι το κίνημα πρέπει να έχει αυθύπαρκτο, ανεξάρτητο από την εκ-**

«Να φύγω από το ΠΑΣΟΚ, γιατί; Συμβαίνουν πράγματα που δεν συμφωνεί κανείς. Αυτά όμως είναι αφορμές για αγώνα, δράση, όχι αποχωρήσεις», λέει ο Κώστας Σημίτης.

στοτε ηγεσία.

— Αυτό το ανέφερα, πράγματι, στην εισήγησή, και είναι θέση μου και πιστεύω ότι είναι και θέση του ΠΑΣΟΚ. Το ΠΑΣΟΚ δεν ιδρύθηκε σε σχέση μόνο με τον Ανδρέα Παπανδρέου. Το ΠΑΣΟΚ ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του Ανδρέα Παπανδρέου. Ο Ανδρέας Παπανδρέου συνέτεινε στο να αποκτήσει το ΠΑΣΟΚ την ευρύτατη λαϊκή απήχηση που έχει και γι' αυτό δημιουργήσε ένα κίνημα το οποίο έχει μακροπρόθεσμη προοπτική στην Ελλάδα. Δεν εξαρτάται, λοιπόν, μόνο από το άτομό του.

● **Μετά από την εισήγησή σας εκείνη, που χαρακτηρίστηκε «καταπέλτης» και ανεξαρτήτως κινήτρων και στόχων, κ. Σημίτη, όλοι περιμέναν την «επόμενη κίνησή» σας. Εσείς, όμως, ποτέ δεν δημοσιοποιήσατε τη διαφωνία σας, και αναρωτιούνται πολλοί «γιατί». Τι περιμένατε, τι, τέλος πάντων, περιμένετε;**

— Αυτοί οι οποίοι αναρωτιούνται, θεωρούν ότι η πολιτική εξέλιξη, ιδίως στο χώρο του ΠΑΣΟΚ, πρέπει να περάσει μέσα από μια αντιπαράθεση. Πιστεύω ότι είναι λάθος. Συμμετέχω στο Εκτελεστικό Γραφείο, συνεισφέρω τις γνώμες μου στο Εκτελεστικό Γραφείο και προσπαθώ να επηρεάσω τις εξελίξεις μέσα από το όργανο στο οποίο δουλεύω. Δεν εγκατέλειψα την προσπάθεια, την οποία έχω αρχίσει εδώ

και καιρό, και τη συνεχίζω και θα τη συνεχίσω.

● **Υποστηρίζουν ορισμένοι ότι περιμένετε να γίνετε διάδοχος, να είστε ο διάδοχος. Πώς το ακούτε αυτό;**

— Με ενόχληση. Και νομίζω ότι απάντησα ήδη. Αυτό είναι κάτι εκτός θέματος όσον αφορά εμένα. Πραγματικά, εκτός θέματος.

● **Και βέβαια υπάρχουν αυτοί που περιμέναν αυτή την «κίνησή» σας από πιο νωρίς. Το 1981 ο κ. Παπανδρέου δεν σας συμπεριέλαβε στις λίστες. Το 1987 υπάρχει μια εντύπωση ότι εξαναγκαστήκατε σε παραίτηση. Καταλογίζεται εξάλλου στον κ. Παπανδρέου ότι δεν ανέχετα σημαντικούς και με άποψη ανθρώπους δίπλα του. Και εσείς θεωρείτε σημαντικούς.**

— Η σχέση μου με τον κ. Παπανδρέου είναι πάρα πολύ καλή, και δεν συμφωνώ με την άποψη ότι ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ προσπαθεί να απομακρύνει όλα τα στελέχη τα οποία έχουν μια διάφορη γνώμη. Εχω και είχα σε πολλά σημεία διάφορη γνώμη, και, όπως ξέρετε, είμαι μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου. Το 1987 δεν εξαναγκάστηκα σε παραίτηση. Ο πρωθυπουργός τότε με είχε παρακαλέσει να παραμείνω στη θέση μου, αλλά εγώ θεώρησα ότι δεν είναι σωστό μετά την εξέλιξη των ημερών εκείνων να μείνω υπουργός.

● **Δεν γνωρίζουμε βέβαια πόσο σας ανέχτηκε ή πόσο σας ταλαιπώρησε ο κ. Παπανδρέου. Γεγονός είναι και σχολιάζεται περίπου ως «φανόμενο» ότι εσείς δεν κατόρθωσα να σας εξοβελίσω από το κόμμα, διαγράφοντάς σας ή εξαναγκάζοντάς σας να φύγετε όπως με άλλες σημαντικές προσωπικότητες έχει συμβεί στο παρελθόν. Θα το θεωρούσατε μια νίκη σας αυτό;**

— Δεν θα στεκόμουν στη λέξη «νίκη». Να φύγω από το ΠΑΣΟΚ γιατί; Το ΠΑΣΟΚ εκφράζει έναν ευρύτατο πολιτικό και κοινωνικό χώρο, οι επιδιώξεις, τα συμφέροντα, τα οράματα του χώρου αυτού είναι καθοριστικά για την εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας. Αν κάποιος πιστεύει ότι οι απόψεις που έχει μπορούν να πραγματοποιηθούν με την πολιτική δράση μέσα στα πλαίσια αυτού του χώρου, αν πιστεύει ότι οι απόψεις του ταυτίζονται με τα οράματα του χώρου, τότε πρέπει να μείνει να δουλέψει. Μπορεί, μερικές φορές, να υπάρχουν αποφάσεις με τις οποίες διαφωνεί. Διαδικασίες οι οποίες δεν τον καλύπτουν. Να συμβαίνουν πράγματα, με τα οποία δεν συμφωνεί καθόλου. Αυτές όμως είναι αφορμές αγώνα, δράσης και όχι αποχώρησης.

● **Ακόμα και όταν ο κόσμος λέει «τι θέλει ο έντιμος Σημίτης με τους κλέφτες»;**

— Δεν συμμερίζομαι καθόλου αυτή την ταύτιση. Οι μερικοί οι οποίοι φέθηκαν ανέντιμα, δεν χαρακτηρίζουν το ΠΑΣΟΚ. Το ΠΑΣΟΚ αποτελείται από χιλιάδες στελέχη, τα οποία είναι έντιμα, έχουν απόλυτη συνείδηση ότι η σοσιαλιστική πολιτική επιβάλλει την τήρηση κοινωνικής ηθικής, έχουν απόλυτη συνείδηση ότι η αλλαγή στην Ελλάδα δίνεται με δημοκρατικές διαδικασίες, με ήθος και χωρίς αλαζονεία. Αυτό είναι το ΠΑΣΟΚ, και θα ήταν λάθος να το χαρακτηρίσουμε όπως ανέφερα, με βάση τη συμπεριφορά ολίγων, οι οποίοι δεν το εκπροσωπούν και δεν ανήκουν στο χώρο.

● **Ποιοι είναι, παραδειγματικά, αυτοί οι ολίγοι;**

— Για παράδειγμα, ο κ. Κουτσόγιωργας δεν τηρήσε τις απόψεις και τις αρχές του ΠΑΣΟΚ. Γι' αυτό άλλωστε και έχω εισηγηθεί στο Εκτελεστικό Γραφείο να διαγραφεί από μέλος.

Σημίτης και Κοσκωτάς

● **Εσείς κ. Σημίτη, κατείχατε ένα «κρίσιμο» υπουργείο, αυτό της Εθνικής Οικονομίας, τότε που αναπτυσσόταν το σκάνδαλο Κοσκωτά. Και όμως μπορέσατε, όπως λέγεται, να μείνετε απέξω, κανείς δεν σας αναφέρει, αναρωτιούνται ορισμένοι «πώς τα καταφέρατε».**

— Ένας υπουργός παίρνει μέτρα με βάση κάποια στοιχεία που πρέπει να έχει. Κάποιες εισηγήσεις που του έχουν γίνει, κάποιες επισημάνσεις. Ο κ. Χαλικιάς με επισκέφθηκε στο τέλος Οκτωβρίου του 1987, και μου ανέφερε ότι θεωρεί άσκητη την παραμονή του Κοσκωτά στη διοίκηση της Τράπεζας Κρήτης, μετά όσα συνέβησαν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Τον ερώτησα, με ποιον τρόπο μπορεί να απομακρυνθεί ο Κοσκωτάς. Ο κ. Χαλικιάς μου απάντησε ότι από τους τρόπους που προβλέπει η νομοθεσία δεν νομίζει ότι μπορεί να εφαρμοστεί κανένας, και το θεωρεί σκόπιμο να φωνάξει τον Κοσκωτά και να τον παρακαλέσει να παραιτηθεί. Είπα στον κ. Χαλικιά ότι, κατά τη γνώμη μου, ο Κοσκωτάς δεν πρόκειται να παραιτηθεί, και να συγκεντρώσει εκείνα τα στοιχεία, τα οποία θα οδηγούσαν στον ορισμό επιτρόπου. Μετά από ένα μήνα παραιτήθηκε.

● **Ποια είναι αυτή τη στιγμή η θέση σας για το σκάνδαλο Κοσκωτά; Τον περασμένο Αύγουστο είχατε υποστηρίξει ότι η αυτοκάθαρση εμεινε κενός λόγος, είχατε μιλήσει για παλινοδίες της ηγεσίας, και είχατε πει ότι βεβαίως υπάρχουν πολιτικές ευθύνες.**

— Κοιτάζετε, νομίζω ότι η συζήτηση για το σκάνδαλο Κοσκωτά έχει εξαντληθεί. Υπάρχουν

Το πρόσωπο της εβδομάδας σε μια ανοιχτή συνέντευξη ξεκαθαρίζει τη θέση του

αι μόνο Ανδρέας

πολλά άλλα σημαντικά προβλήματα, και θα προτιμούσα να μιλήσουμε πάνω σ' αυτά.

Κάθαρση και εκλογές

● Πείτε μας τότε, τι νομίζετε, η κάθαρση θα παίξει ή πρέπει να παίξει ρόλο στον εκλογικό αγώνα που άρχισε;

— Νομίζω ότι και το θέμα της κάθαρσης έχει εξαντληθεί. Η ηθική στάση του πολιτικού, το ήθος της εξουσίας πρέπει να είναι επίκεντρο του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης. Ετσι διασφαλίζεται η πολιτική να μην υπηρετεί ατομικά συμφέροντα ή την εξουσία κοινωνικών ομάδων και μόνο. Η συζήτηση για τα σκάνδαλα δεν μπορεί να συνεχιστεί με τον ίδιο τρόπο όπως μέχρι σήμερα. Δεν θα σταθώ στις αναμφισβήτητες πολιτικές σκοπιμότητες που εξυπηρετεί. Θα σταθώ στο γεγονός ότι όλα τα σημαντικά προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας, τα οικονομικά, τα κοινωνικά, έχουν περάσει σε δεύτερη μοίρα. Δημιουργείται μ' αυτό τον τρόπο η εσφαλμένη εντύπωση ότι με την «κάθαρση» θα έχει αντιμετωπιστεί το κύριο πρόβλημα της πολιτικής μας ζωής και όλα τα άλλα θα κυλήσουν ομαλά. Δεν θα κυλήσουν ομαλά. Τα προβλήματα λύνονται δύσκολα, οι κοινωνικές αντιθέσεις μεγάλες και οι πολιτικές διαφοροποιήσεις έγιναν εντονότερες. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι για να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις της παγκόσμιας και της ευρωπαϊκής εξέλιξης πρέπει να στρέψουμε την προσοχή μας και αλλού.

● Η ηθική δεν αφορά την ουσία της πολιτικής; — Την αφορά. Η απαίτηση για ηθική στάση αποτελεί για τους σοσιαλιστές απαίτηση για ενεργή συμβολή στη μετεξέλιξη της κοινωνίας. Το σοσιαλιστικό κόμμα πρέπει με την ιδεολογία και την πρακτική του να προάγει καθημερινά τις αρχές της ατομικής και κοινωνικής ηθικής, να εκπαιδεύει την κοινωνία στη δημοκρατία, στην ελευθερία, στην κοινωνική δικαιοσύνη και αλληλεγγύη. Αλλιώς συντείνει στη διατήρηση των δομών που θέλει να ξεπεράσει. Αλλιώς ενισχύει την απάθεια, τον αμοραλισμό και το ατομισμό της εποχής μας. Γι' αυτό και το ηθικό πρόβλημα σωστά αποτέλεσε και είναι για το ΠΑΣΟΚ ένα κεντρικό θέμα.

Περί ηθικής παρακμής

● Η εντύπωσή σας από τη συζήτηση και τα σκάνδαλα ποια είναι; Υπάρχει «ηθική παρακμή»;

— Ηθική παρακμή θα υπήρχε εάν τα σκάνδαλα έμεναν χωρίς συνέχεια. Η αντίδραση του τύπου και του κοινού δείχνει ότι ευτυχώς είναι ακόμη πολύ έντονη η ηθική ευαισθησία των πολιτών. Υπάρχει όμως ένα άλλο φαινόμενο, το οποίο θα πρέπει να μας προβληματίσει. Περιγράφεται με τις λέξεις «απόσυρση» ή «ιδιώτευση». Εκφρασμένη είναι ο ατομισμός και το συντεχνιακό φαινόμενο. Λείπουν ολοένα και περισσότερο κοινωνικά και ηθικά πλαίσια που προσδιορίζουν την κοινωνική στάση. Τα σκάνδαλα αλλά και η πολιτική εκμετάλλευση που έγινε ενισχύσαν το φαινόμενο.

● Εκφρασμένη παρακμή δεν είναι ο λαϊκισμός; — Ο λαϊκισμός αντικατοπτρίζει το επίπεδο παιδείας και οργάνωσης της κοινωνίας μας. Η ένταξη ενός τμήματος του πληθυσμού στις πολιτικές διαδικασίες επειδή δεν έχει γνώσεις και πολιτική παιδεία γίνεται με απλουστευμένες συνθηματολογίες.

● Ο λαϊκισμός είναι μόνο απλουστευμένη συνθηματολογία;

— Όχι μόνο. Κύρια χαρακτηριστικά του είναι ο διαχωρισμός της κοινωνίας σε εχθρούς και φίλους, η σκόπιμη ταύτιση ανομοίων για να δημιουργούνται ψεύτικες συσπειρώσεις και να συγκαλύπτονται πραγματικές αντιθέσεις, η απλοποίηση των προβλημάτων, μια ισοπεδωτική αντίληψη ισότητας. Ο λαϊκισμός δεν εκπαιδεύει, δεν καθοδηγεί και γι' αυτό δρα αρνητικά

● Ο Παπανδρέου το δημιούργησε, αλλά το ΠΑΣΟΚ έχει και αυτονομία, ανεξαρτησία

● Με ενόχληση ακούω να λένε ότι είμαι δελφίνος

● Τα περί δήθεν συνεργασίας μου με τη δεξιά είναι δυσφημιστικά

● Το ΠΑΣΟΚ πρέπει να προσαρμοστεί στις εξελίξεις

στον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας.

«Αυριανή» και λαϊκισμός

● Τι θα απαντούσατε σε όσους καταλογίζουν στο ΠΑΣΟΚ ότι η «Αυριανή», η εφημερίδα του «άκρατου λαϊκισμού», όπως τη χαρακτηρίζουν, είναι, ή έστω θεωρείται ότι είναι, το επίσημο όργανο του κόμματός σας;

— Η «Αυριανή» δεν είναι όργανο του ΠΑΣΟΚ. Η «Αυριανή» εκφράζει τις απόψεις των εκδοτών και των συνεργατών της. Αυτό που αποκαλείται «ο αυριανισμός», είναι μια μορφή λαϊκισμού. Λαϊκισμός πολλός, κακής ποιότητας, υπάρχει όμως και σε άλλους πολιτικούς χώρους και σε άλλα πολιτικά έντυπα. Ο λαϊκισμός υπάρχει όχι μόνο γιατί υπάρχουν λαϊκιστές, αλλά κυρίως γιατί ο τρόπος που λειτουργεί η κοινωνία μας, η κοινωνική δομή, βοηθάει και προωθεί τις απλουστευμένες συνθηματολογίες, βοηθάει και προωθεί μια αντίληψη ισότητας, η οποία δεν αναγνωρίζει ιεραρχίες. Αυτό είναι το κύριο θέμα, η κοινωνική αιτία, γιατί υπάρχει αυτό το φαινόμενο, κι όχι η έκφραση του κοινωνικού φαινομένου μέσα από διάφορα έντυπα. Νομίζω ότι, βελτιώνοντας το επίπεδο της παιδείας, θα ξεπεράσουμε και αυτό το πρόβλημα.

● Στο ΠΑΣΟΚ κ. Σημίτη υπάρχουν πολλοί που πιστεύουν ότι πρόβλημα δεν είναι ο λαϊκισμός αλλά ο ελιτισμός. Συμμερίζετε την άποψη;

— Υπάρχει βέβαια και ελιτισμός στην πολιτική πρακτική. Εκφραση του είναι η αλαζονεία της εξουσίας. Με ελιτισμό εννοούμε μια στάση που ανάγει τα συμφέροντα του ατόμου ή της ομάδας σε κριτήριο πολιτικής δράσης. Ο ελιτισμός αντλεί τη δικαιολόγησή του από την ανωτερότητα που δήθεν εξασφαλίζει στο άτομο ή στην ομάδα η καταγωγή, η πνευματική ικανότητα ή η συμμετοχή σε ορισμένο κοινωνικό στρώμα. Ο ελιτισμός οδηγεί σε τεχνοκρατικές λύσεις, άρνηση δημοκρατικών διαδικασιών, αυταρχισμό και προσωποπαγή

πολιτική.

● Χρησιμοποιήσατε όρους όπως αυταρχισμός, αλαζονεία, ηθική στάση. Το ζητούμενο στην πολιτική είναι δηλαδή μόνο η ηθική συμπεριφορά;

— Όχι. Το κύριο πρόβλημα της χώρας είναι ο τρόπος με τον οποίο θα αντιμετωπίσουμε τις ραγδαίες αλλαγές στην οικονομία, στην κοινωνία, στην καθημερινή μας ζωή. Η κοινωνία μας βρίσκεται σε μια συνεχή και αδιάκοπη εξέλιξη. Δεν έχουμε γι' αυτό την επιλογή αν πρέπει ή όχι ν' αλλάξουν οι συνθήκες ζωής μας. Η μόνη μας επιλογή αφορά τον τρόπο με τον οποίο θα γίνει η αλλαγή. Θα είναι ανέλεγκτη με μας ως στωικούς θεατές ή θα επιδιώξουμε να επηρεάσουμε την κατεύθυνσή της, να είμαστε καθοδηγητές της;

● Είναι δυνατό κάτι τέτοιο; Τι συγκεκριμένα πρέπει να γίνει;

— Να φέρω ένα παράδειγμα. Με την ενοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς θα υπάρξει μια νέα κατανομή δραστηριοτήτων στον ευρωπαϊκό χώρο. Η χώρα μας ανήκει με τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες στη λεγόμενη ζώνη ηλίου. Η παγκόσμια εμπειρία δείχνει ότι το συγκριτικό αυτό πλεονέκτημα μπορεί να βοηθήσει δυο ξεχωριστούς, και σε πολλά σημεία διαμετρικά αντίθετους τύπους ανάπτυξης: Είτε την ανάπτυξη με άξονα τις υπηρεσίες αναψυχής, είτε την ανάπτυξη με άξονα τη βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας. Θα γίνουμε το ξενοδοχείο της Ευρώπης, ή κέντρο τεχνολογικής εξέλιξης; Αν επιθυμούμε τη δεύτερη λύση πρέπει να εκσυγχρονιστούμε.

«Πρέπει να αλλάξουμε»

● Όλοι μιλούν για εκσυγχρονισμό. Εσείς τι εννοείτε;

— Εννοώ ότι θα πρέπει να διευρύνουμε τις δυνατότητες της ελληνικής κοινωνίας να αντιμετωπίζει τα προβλήματα της εξέλιξης της και να καθοδηγεί τις λύσεις της. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να απαλλαγούμε από αναχρονιστικές δομές, το συντεχνιακό φαινόμενο, τον πελατειακό χαρακτήρα της διοίκησης, τον έντονο προστατευτισμό και παρεμβατισμό προς όφελος ορισμένων, τις αγκυλωμένες ιδεολογίες και πολλά άλλα. Σημαίνει επίσης ότι θα πρέπει να γίνει μια πολύ έντονη προσπάθεια σε ορισμένους τομείς, την παιδεία, τη δημόσια διοίκηση, την οικονομία, την κοινωνική ασφάλιση.

● Σε τι διαφέρει όμως ο εκσυγχρονισμός που προτείνετε σεις από τον εκσυγχρονισμό που προτείνει η Ν.Δ.;

— Βασικό στοιχείο σοσιαλιστικής πολιτικής είναι ο έλεγχος εξουσίας κάθε μορφής και ιδίως της οικονομικής εξουσίας, ο περιορισμός των ανισοτήτων και η κοινωνική δικαιοσύνη. Αυτά τα στοιχεία δεν υπάρχουν σε μια συντηρητική ή νεοφιλελεύθερη πολιτική. Ας φέρω ένα παράδειγμα. Η ιδιωτική επιχειρηματική δραστηριότητα αποτελεί αποτελεσματικό τρόπο παραγωγής και διάθεσης προϊόντων και υπηρεσιών υπό την προϋπόθεση ύπαρξης ανταγωνισμού. Η αγορά δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει ικανοποιητική για όλους τους πολίτες προσφορά σε τομείς όπως η παιδεία, η περίθαλψη, η κοινωνική ασφάλιση ή η επιστημονική έρευνα. Απέχουν στην προετοιμασία του περιβάλλοντος. Η αγορά δεν προσανατολίζεται προς δραστηριότητες αναγκαίες για την ανάπτυξη που όμως δεν εξασφαλίζουν κέρδος. Γι' αυτό εμείς πιστεύουμε ότι το κράτος οφείλει να διασφαλίζει τη λειτουργία της αγοράς και του ανταγωνισμού εκεί όπου εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου. Αντίθετα οφείλει να παρεμβαίνει και να αναλαμβάνει πρωτοβουλία εκεί όπου η αγορά δεν μπορεί, δεν θέλει ή δεν πρέπει να προσφέρει. Κατά τους νεοφιλελεύθερους της Ν.Δ. δεν υπάρχει περίπτωση η κρατική πρωτοβουλία να έχει καλύτερα αποτελέσματα από την ιδιωτική πρωτοβουλία. Κάνουν πολύ μεγάλο λάθος.

● Μερικοί ισχυρίζονται και πρόσφατα γραφτηκε ότι οι απόψεις σας είναι παρόμοιες με τις νεοφιλελεύθερες.

— Πρόκειται για ανοησίες. Μερικοί δήθεν προοδευτικοί δεν καταλαβαίνουν ή δεν θέλουν να καταλάβουν ότι η σοσιαλιστική παράταξη μπορεί να χρησιμοποιήσει και τον ανταγωνισμό για να πετύχει το στόχο της. Ας πάρουμε ένα παράδειγμα. Πολλοί πιστεύουν ότι αν το κράτος προσδιορίσει τις τιμές της μπίρας αυτό θα αποβεί σε όφελος των καταναλωτών. Στην πραγματικότητα θα αποβεί σε βάρος τους. Οι βιομηχανίες δεν θα υφίστανται καμιά πίεση για να βελτιώσουν την ποιότητα ή να μειώσουν την τιμή. Θα κερδίζουν όλες και μάλιστα οι πιο ανταγωνιστικές θα έχουν ιδιαίτερα υψηλά κέρδη. Οι καταναλωτές θα πληρώνουν ακριβά για χαμηλή ποιότητα. Ο ανταγωνισμός μπορεί και να μειώσει τις τιμές και να βελτιώσει την ποιότητα. Γι' αυτό άλλωστε με την περεστρόικα σε ορισμένες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης επιδιώκουν να υπάρξει ανταγωνισμός σε ορισμένους τομείς.

Σημίτης και Εβερτ

● Με την ευκαιρία, κ. Σημίτη, σε αυτούς που ισχυρίζονται ότι εσείς επιδιώκετε τη συνεργασία με τον κ. Εβερτ, τι απάντηση θα δίνετε;

— Γνωρίζω τον κ. Εβερτ. Γνωρίζω και πολλούς άλλους πολιτικούς της δεξιάς και της αριστεράς. Η γνωριμία μου δεν προδικάζει την πολιτική μου στάση. Τα όσα λέγονται περί συνεργασίας με τη δεξιά είναι δυσφημιστικά. Παρόμοιες φήμες είχαν κυκλοφορήσει στον Πειραιά και πριν από τις εκλογές του Ιούνη. Προέρχονται από άτομα που ενόχληθηκαν από την απήχηση των θέσεών μου, από τη διαφορετική μου γνώμη. Θέλουν παραδοσιακή πολιτική με ψηφοφόρους πελάτες και εξαρτώμενους από ρουσφέτια. Θέλουν ομοιομορφία και αρνούνται την κριτική γνώμη. Ομοιομορφία δεν πρόκειται να υπάρξει. Είναι αντίθετη με τις αρχές ενός σοσιαλιστικού κόμματος.

● Ποιες ουσιαστικές ρυθμίσεις προτείνετε για τον εκσυγχρονισμό;

— Θα φέρω ένα παράδειγμα, τη δημόσια διοίκηση. Στη δημόσια διοίκηση χρειάζεται απλοποίηση διαδικασιών, αποκέντρωση, βελτίωση της παραγωγικότητας και καλύτερη σχέση με τον πολίτη. Μέτρα εκσυγχρονισμού είναι μεταξύ άλλων: η ενίσχυση της αμοιβής της εργασίας ανάλογα με την παραγωγικότητα της υπηρεσίας και του υπαλλήλου, η καθιέρωση ατομικής ευθύνης, ιδιαίτερα στις εκτελεστικές υπηρεσίες, ώστε ο υπάλληλος να έχει την πρωτοβουλία και την υποχρέωση διεκπεραίωσης του θέματος, το άνοιγμα των θέσεων ευθύνης στον ανταγωνισμό της ελεύθερης αγοράς εργασίας.

Προτάσεις για εκσυγχρονισμό

● Όλα αυτά δεν σημαίνουν ένα πιο αυστηρό σύστημα εργασίας; Είναι αυτή η πορεία που επιδιώκουμε;

— Η ελληνική κοινωνία βρίσκεται αντιμέτωπη με μια επικίνδυνη «αναντιστοιχία». Οι περισσότερες βιομηχανικές κοινωνίες έχουν πλησιάσει τα όρια της οικονομικής ποσοτικής ανάπτυξης τους. Οι κοινωνίες αυτές στρέφονται γι' αυτό ολοένα και περισσότερο στην ανανέωση και βελτίωση των ποιοτικών στοιχείων της λειτουργίας τους. Η έμφαση στρέφεται σε θέματα χρόνου εργασίας, ποιότητας ζωής και περιβάλλοντος, το μετασχηματισμό οικονομικών και κοινωνικών θέσεων. Το ίδιο δεν ισχύει όμως και για μας. Μας χωρίζει ένα σοβαρό ποσοτικό χάσμα από τις άλλες χώρες της Κοινότητας, τις άλλες βιομηχανικές κοινωνίες. Η εισοδηματική απόστα-